చెలిమె

తెలంగాణ ప్రజలకు భాష ఓ పిలుపు మాత్రమే కాదు. చరిత్ర మారినా చెదరని అస్తిత్వం. అందుకే తెలంగాణ ఘన సాహిత్యానికి పెద్దపీట వేస్తూ చెలిమెను నిర్వహిస్తున్నది మన పత్రిక. అలసిసొలసిన వేళల్లో కళారూపాలైనా, పోరుబాటల్లో పాటలా మారినా, ఆత్మగౌరవాన్ని కథతో నినదించినా... తనదైన శైలి తెలంగాణది. ఆ సాహిత్యంలో మీకు ఎలాంటి అభిరుచి ఉన్నా, కలాన్ని కదిలించండి. ఆసక్తిగా, సూటిగా తెలంగాణ సాహిత్యానికి సంబంధించిన రచనలు చేయండి... editpage@ntnews.com

మడేలమ్మ

సూర్యుడు కాలాన్ని మోస్తున్నట్టు
క్రీస్తు శిలువను భరించినట్టు
వీపుల మీద బట్టల మూట
చాకిరేవుకీ ఊళ్లకి రాసిచ్చిన రాగిశాసనం బాట
వానొచ్చినా రాకపోయినా వెలుగొచ్చినా కరువొచ్చినా
చెరువు బండమీదనే బతుకింకిపాయే!

నిలబడిన నీళ్లల్ల సవికిన కాళ్లు బర్రె జెనిగల తూట్లు
ఉస్సో ఉస్సో హైలెస్సా వరుసలు
బండలపై బతుకు దర్వులు
దరువు దరువుకు పత్తిపూల తెలుపులు
ఆరేసిన బట్టల మీద సింగిడి పిట్టల ముచ్చట్లు
ఇంట్ల ఆకలి మంటలు వీధిలో ఎగతాళి సామెతల పోటులు
ఒక్కరోజు సుస్తయినా
సాకల్ది ఇంటికే రాకపాయని ఈరంగమేసే పెత్తందారులు
మిరాశీ ఇచ్చేకాడ మాత్రం నెత్తులు గోకుతరు
చెరువెండినా
చెలిమె అలిగినా కాలువ వొట్టిపోయినా
చెరువు మీద చాకిరేవాగలే
చావు వార్తలకు పెళ్లి పిలుపులకు
ఊరూరూ ఉత్తరమై తిరిగి ఎద్దుగిట్టల్లా అరిగిన కాళ్ళు
చాకిరేవు పిలుపు మేలుకొలుపు

పిల్లోడు బడికోయినట్టు
దినం తప్పకుండా ఇంటింటి మైలగుడ్డలు
మూడురాళ్ల మీద గూనెపెంకులా పొయ్యి
అరచేతిలో పులిమి పులిమి రేవు ఒడ్డున చెక్కరొచ్చే
పలక బలపం పట్టకున్నా
పిండేసిన బట్ట లెక్కలు మరువని పంతులమ్మ
సద్ది బువ్వేసినా బెల్లం గారెనేసినా ముక్కిరుసకుండా
ఊరి ఆరోగ్యమే మహాభాగ్యమని భూదేవిలా మురిసి నడిచే

చంద్రవంకలా దివిటి కోలెత్తి పెళ్లంత తానై ముందు నడిచే
అవిరేను ముందు అమ్మమ్మలా మిత్తి తీసి దీవించే
చావుకర్మలల్ల రుడం తీసి అందరికన్న ముందే నీళ్లల్ల మునిగే
ఇల్లంత సున్నమేసి ఇండ్ల సంద్య వాకలి ఊడ్సి
ఎంగిలి ఆకులు తీసి ఇంటికోతమ్మా! అన్నప్పుడు
పాత చీర చేతుల పెట్టి పాడుబుద్ధిని పోనిచ్చుకోరు

పురుట్ల నెత్తరంతెత్తి పురుడు పోసే
సమర్తయితే శుభ్రం చేసి మూలన బట్టపరిసి
ముట్టు గుడ్డలు పీతి బట్టలు కాన్పుబట్టలు చావు గుడ్డలు
ఇంటి వెట్టి ఊరువెట్టి ఈత పొరుకై ఊడ్సే
సబ్బులు సర్ఫులు డిటర్జంట్లు లేని కాలంలో
సౌడును సబ్బుగా కనిపెట్టిన శాస్త్రజ్ఞులు
సచ్చేదాక సేవలై తనువు బాణమైనా ఏ గౌరవాన్ని నోచుకోలే

చావిడికైనా దేవళానికైనా
కోట మైసమ్మ పండుగైనా పోశమ్మకు బోనాలైనా
గోడల బూజు దులిపి నిండు పున్నమై పూసే కుంచెలు
దేవుడి ముందు నైవేద్యమైనా దేవర ముందు యాటకోసినా
ఎర్రకూడు పచ్చకూడు తెల్లకూడు దిష్టితీసే పెద్దమ్మ
గండదీపానికి మట్టంటకుండా అరచేతులను కోకలుగా పరిచే
సంప్రదాయాలను మూలసుక్కలా నిలబెట్టినా తల్లి

పనంతా తనదే బరువంతా ఆమెదే ఊరి మురికంతా
తుడ్చి చాకిరంతా మోసింది
రేవు నుంచి బట్టల మూటతో వాకిట్లో చంద్రకాంతిల
ప్రతి ఇంటికి కోపం లేని ఆడబిడ్డయి సేవలు చేసే
మల్లె చెట్టు లాంటి మంచి మనిషి
సాకలమ్మ లేని ఊరు బండి యాట తాడు తెగినట్టే
తెలుపు లేని నలుపు, మామిడి తోరణం లేని పెండ్లే!

వనపట్ల సుబ్బయ్య
94927 65358

కవితలకు ఆహ్వానం

సురవరం ప్రతాపరెడ్డి మూర్తిమత్వంపై కవితలను ఆహ్వానిస్తున్నాం. vanapatlasubbaiah1972@gmail.com కు లేదా 9492765358 వాట్సాప్‌కు కవితలు పంపవలసిన ఆఖరి తేదీ 2024, అక్టోబర్ 30. ఉత్తమ కవితలను 2024, నవంబర్‌లో సంకలనంగా తీసుకురానున్నాం.

పురస్కారాల ప్రదానం

2024, సెప్టెంబర్ 22న మహబూబ్‌నగర్‌లోని భారత్ స్కౌట్స్ భవనంలో పలు పురస్కారాలు అందజేయనున్నారు. ఈ సందర్భంగా ప్రముఖ కవి, రచయిత డాక్టర్ రాయారావు సూర్యప్రకాశ్‌రావు 'కాళోజీ' పురస్కారాన్ని అందుకోనుండగా 'యశోదారెడ్డి' పురస్కారాన్ని ప్రముఖ కవయిత్రి వీణారెడ్డి స్వీకరించనున్నారు. వీరితో పాటు బోధనారంగంలో విశిష్ఠ కృషిచేస్తున్న ఉపాధ్యాయులు 'ఉత్తమ ఉపాధ్యాయ పురస్కారాలు' అందుకోనున్నారు. ముఖ్య అతిథులుగా ఆచార్య కసిరెడ్డి వెంకట్‌రెడ్డి, ఆచార్య మసన చెన్నప్ప, డాక్టర్ పొద్దుటూరి ఎల్లారెడ్డి, మద్ది అనంత్‌రెడ్డి, డాక్టర్ నలవోలు నరసింహారెడ్డి, డాక్టర్ వంగీపురం శ్రీనాథాచారి, లక్ష్మణ్‌గౌడ్, పాకాల లక్ష్మిరెడ్డి, రావూరి వనజ, జి.శాంతారెడ్డి హాజరుకానున్నారు.

- తెలంగాణ మహిళా సాహిత్య సంస్థ, మహబూబ్‌నగర్

సాహిత్య పురస్కారం

2024, సెప్టెంబర్ 21 సాయంత్రం హైదరాబాద్, బాగ్ లింగంపల్లి, సుందరయ్య విజ్ఞానకేంద్రంలోని దొడ్డి కొమురయ్య హాల్‌లో ప్రముఖ కథా రచయిత, నాటక ప్రయోక్త, పరిశోధకుడు నంది అవార్డు గ్రహీత 'తాటికొండాల నరసింహారావు-భ్రమరాంబ' సాహిత్య పురస్కారాల సభ జరుగనున్నది. 2023కు గాను డాక్టర్ ఎన్.గోపి, 2024కు గాను ప్రసేన్‌లు పురస్కారాలను స్వీకరించున్నారు. తాటికొండాల కుటుంబసభ్యుల ఆధ్వర్యంలో జరిగే ఈ సమావేశంలో నందిని సిధారెడ్డి, ఏనుగు నరసింహారెడ్డి, గౌరీశంకర్, సీతారాం, యాకూబ్, ఆనందాచారి, ఎస్.రఘు ప్రసంగించనున్నారు.

- వంశీకృష్ణ, 95734 27422

మన తెలుగు గొప్పతనం

ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉన్న 18 కోట్ల మంది ప్రజలు మాట్లాడే భాష 'తెలుగు'. మన దేశంలో హిందీతర్వాత ఎక్కువగా మాట్లాడే రెండవ భాష కూడా మన తెలుగే. ఈ మధ్య బ్యాంకాక్‌లో జరిగిన అంతర్జాతీయ లిపి సదస్సులో కొరియా భాష తర్వాత రెండవ అంతర్జాతీయ లిపిగా తెలుగునే సమర్థించారు. అంత చక్కని అజంత భాష మనది. అమర భావాల అమృత భాష మన తెలుగు నుడి.

ఇక తెలుగు నుడి చరిత్ర గురించి చెప్పుకొంటే.. ఇది క్రీస్తుకు ముందు దాదాపు 3000 ఏండ్ల కిందటనే తొలి అడుగులు వేసిన ద్రవిడ భాష అని చెప్పవచ్చు. అంటే, ఆదిమ ద్రవిడ భాషల చరిత్ర క్రీస్తుపూర్వమే కొన్ని శతాబ్దాల ముందున్నది.

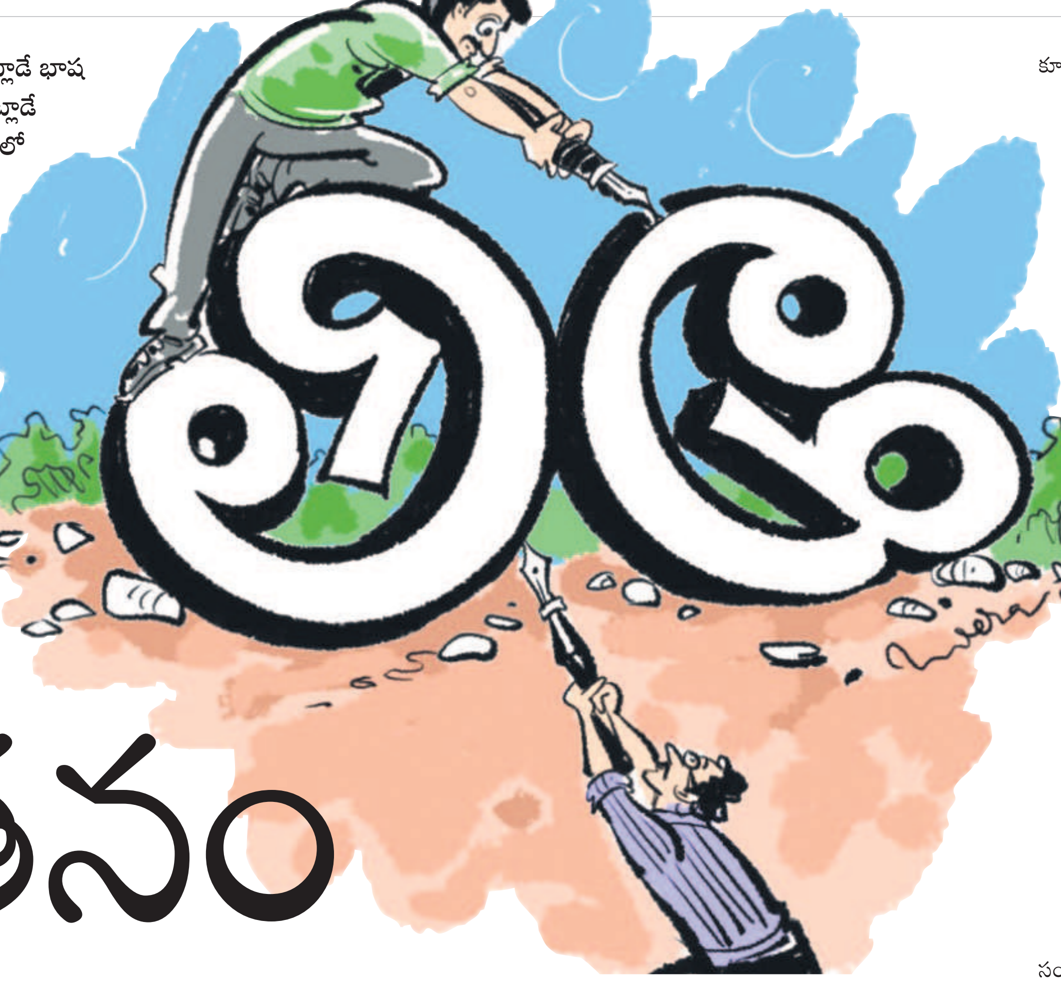

ప్రపంచంలో అన్ని భాషల కన్నా పాత భాషగా పాత సుమేర్ భాషను ఎక్కువ మంది అంగీకరించారు. తర్వాత పాత ఈజిప్ట్, హిబ్రూ, గ్రీకు, పాత చైనా, కొరియా భాషలు పాతవిగా గుర్తించారు. మన తెలుగు ద్రవిడ భాషా కుటుంబానికి చెందినది. సంస్కృతం, ఉర్దూ, ఇంగ్లీషు, ఫ్రెంచి భాషలు ఇండో ఆర్యన్ భాషా కుటుంబానికి చెందినవి. అంటే, ఇండో యూరప్ కుటుంబానికి చెందినవి. మరి మన ద్రవిడ భాషలైన తెలుగు, తమిళం, మలయాళం, కన్నడం, తులు, కొడగు, కుడుక్, గోండి, గదబ మొదలైనవి ద్రవిడ భాష కుటుంబానికి చెందినవి. ఇక కొందరున్నట్టుగా జనని సంస్కృతంబు సకల భాషలకు అన్న మాట తప్పని ఎందరో సాహితీవేత్తల వాదన. నిజమే. తెలుగు, తదితర ద్రవిడ భాషలకు, సంస్కృతానికి సంబంధమే లేదంటారు. ఇక ఇతర భాషలు చూస్తే హిందీ సంస్కృతం, ప్రాకృతం, ఉర్దూ, బెంగాలీ, పంజాబీ, అస్సామీ, గుజరాతీ, ఒరియా, మరాఠీ, కశ్మీరీ, కొంకణి, నేపాలీ, ఈ భాషలన్నీ ఇండో ఆర్యన్ భాష కుటుంబానికి చెందినవి.

ద్రవిడ భాషల్లో మొదటగా విడివడిన భాష తెలుగు. ఆ తర్వాత తమిళం, కన్నడం, మలయాళం విడిపోయాయి. ప్రపంచంలో దాదాపు 6000 భాషలున్నాయి. వాటిలో సొంత లిపి కలిగి ఉన్న భాషలు దాదాపు 400 లోపు. భారతీయ భాషా కుటుంబాల్లో ముఖ్యమైనవి రెండు భాషా కుటుంబాలు. ఒకటి, ఇండో ఆర్యన్ భాషా కుటుంబం. రెండవది, ద్రవిడ భాషా కుటుంబం. ఇండో ఆర్యన్ భాషలకు చెందినవి ఉత్తర భారతీయ భాషలు. వాటిని ఉత్తర భారతీయ ఆర్య భాషలని కూడా అంటారు. ద్రవిడ కుటుంబానికి చెందిన భాషలు దక్షిణ భారతీయ భాషలు... వీటిని ద్రవిడ భాషలంటారు.

ప్రపంచంలో ఉన్న భాషల్లో ఎక్కువ ధాతువులు (roots of verbs) ఉన్న భాష మన తెలుగే. క్రియా ధాతువులు తమిళంలో 450, హిందీలో 350, సంస్కృతంలో 1400 ఉంటాయి. మరి, మన భాషలో ఎన్నో తెలుసా? తెలుగు భాషలో 1800 ధాతువులున్నాయి. అంత గొప్ప భాష మనది. ధాతుక్రియలు అంటే.. 'కోయు, మూయు, వ్రాయు, వచ్చు, పోవు, కూరు, వండు, నేయు, తెచ్చు, ఇచ్చు'.. ఇలా.. ఉదాహరణకు 'చేయు' అనే మూల క్రియనే తీసుకుంటే ఆ మూల ధాతువు నుంచి ఎన్నో పదాలను పుట్టించవచ్చు. అవి.. 'చేత, చేనేత, చేయగల, చేసి, చేసిన, చేయుచున్న, ... ఇలా వేల పదాలు పుట్టించుకోవచ్చు. ఈ సౌలభ్యం ఇతర భాషా నుడులలో ఇంతగా లేదు. మన తెలుగు అజంత భాష కాబట్టి, ప్రతి పదం చివర అచ్చు ఉచ్చారణతో మాట అంతమవుతుంది.

> **ఉదాహరణకు... 'అందరూ..' దీనిలో చివరి అక్షరం 'ర్+ ఊ....'. ఇలాగే అన్ని మాటల చివర అచ్చు ఉచ్చారణతో ఉంటుంది. ఇలాంటి ఉచ్చారణ లాటిన్ ఇటాలియన్ భాషకు కూడా ఉన్నది. అందుకే, ఈ భాష కూడా అజంత భాష కాబట్టి తెలుగును 'ఇటాలియన్ ఆఫ్ ది ఈస్ట్' అన్నారు.**

తెలుగు వినడానికి, అనడానికి అందమైన ఒంపు సొంపుల భాష . తేట తేనెల భాష. సంగీతానికి అనువైన భాష. అమృత నుడుల పాలధారలో పంచదార కలిసిన భాష. మన అమ్మ నుడి తెలుగు నుడి. మన భాషలో ఏది పలుకుతామో అదే రాస్తాం. కానీ, కొన్ని భాషల్లో అలా ఉండదు. మచ్చుకు ఇంగ్లీష్ తీసుకున్నట్టయితే 'కామ్ (calm)' ఇక్కడ Lను పలకం, అలాగే put పుట్ అయితే but , బుట్ కావాలి, కానీ బట్ అని పలుకుతారు. తెలుగులో అలా కాదు. ఎన్ని వ్రాలు పలుకుతామో, అన్ని అక్షరాలే చాలు. మచ్చుకు అమ్మ అనే మాట ఉంటే.. అ+మ్మ... రెండు అక్షరాలు. అదే ఇంగ్లీషులో మదర్ అంటే మ+ద+ర్=3 వ్రాలు. కానీ ఇంగ్లీష్‌లో mo,the,r ఆరు అక్షరాలు కావాలి. చూశారా మన తెలుగు గొప్పదనం. అందులో ఉన్న సౌందర్యం, సౌలభ్యం. కనుక భాషాపరంగా భారతదేశంలో అన్ని భాషల కన్నా మన తెలుగే గొప్ప. కాబట్టే, కన్నడ ప్రభువైన శ్రీకృష్ణదేవరాయల వారు 'దేశ భాషలందు తెలుగు లెస్స' అన్నారు. ఇది నూటికి నూరుపాళ్లు నిజం. ఇతర భాషల వారు మన భాషను గొప్పగా కీర్తిస్తుంటే, మనం మాత్రం తెలుగు వారమై ఉండి, డాలర్ల వ్యామోహంలో పడి పరభాష, పరుల సంస్కృతిలో కూరుకుపోతున్నాం. కన్న తల్లిని 'అమ్మా' అని పిలవడానికి సిగ్గుపడుతున్నాం. అమ్మను 'మమ్మీ' చేసి ఆనందిస్తున్నాం. ఇందుకు నవ్వుకోవాలో, ఏడ్వాలో అర్థం కాని పరిస్థితి.

మన ప్రజల కట్టూ బొట్టు ఎలా ఉండేది? ఆంగ్లేయులు ప్రవేశించి వారి భాషను, వారి సంస్కృతిని మనపై రుద్దారు. దీంతో మనకు తెలియకుండానే వాళ్ల సంస్కృతీ సంప్రదాయాలు మన జీవితంలోకి వచ్చి చేరాయి. అంటే ఒక భాష నశిస్తే, ఆ భాష మాట్లాడే ప్రజల సంస్కృతి కూడా నాశనమవుతుంది. అందుకే.. 'ఒక జాతి సంస్కృతిని నాశనం చేయాలంటే, మొదటగా వారి మాతృభాషను నాశనం చేస్తే చాలు' అని 'మెకాలే' అన్నారు.

ఇకనైనా మనం ఇతర భాషల్లోని మాటలకు తెలుగులో అందరికీ అర్థమయ్యే మన జనవాడుక అచ్చ తెలుగు మాటలను పొం దిక చేసుకుందాం. అలా చే యరు, ఎందుకంటే వాళ్లకు తెలుగంటే దేశ్యమని, గ్రామ్యమని, హీన భాషని, లేకి భాషగా భావిస్తారు. అందుకే, అనువాదాలన్నీ సంస్కృత మిళితాంధ్ర భాషనే వాడారు. అందుకే, మేధావులంతా, గత మహానుభావులంతా తెలుగును చిన్నచూపు చూసి, వేల్పునుడికి పెద్దపీట వేశారు. ఇలా నేననడం చాలా మంది సం స్కృతవాదులకు నాపై చాలా కోపం వస్తుందేమో.. అయినా, నిజాన్ని నిక్కచ్చిగా చెప్పుకోక తప్పదు.

> **సంస్కృతం మనపై రుద్దడం వల్ల మన తెలుగుకు ఈ సంకర గతి పట్టింది. ఇది అందరూ మనస్ఫూర్తిగా అంగీకరించవలసిన నగ్న సత్యం. ఇది మన తెలుగుకున్న పెద్ద ఇబ్బంది. ఇది మనం గ్రహించకపోవడమే మనం చేసే పెద్ద తప్పు.**

దేవుని గుడిలో ప్రార్థనలు తమిళంలో, సంస్కృతంలోనూ ఉంటాయి. కానీ తెలుగులో ఉండవు. దేవుళ్లకు తమిళం, సంస్కృతం భాషలు అర్థమైనప్పుడు తెలుగు ఎందుకు అర్థం కాదు? మనం తెలుగులో ప్రార్థనలు ఎందుకు చేయకూడదు? ఇలా చెప్పుకొంటూ పోతే అనేక శ్లోకాలు, ప్రార్థన గీతాలు, మేలుకొలుపులు, సుప్రభాతాలు అన్ని అర్థం కాని సంస్కృతంలోనే ఉంటాయి. వాటిని ఎందుకు అచ్చ తెలుగులోకి అనువదించకూడదు? అందరికీ అర్థమయ్యే రీతిలో చేయవచ్చు కదా? ఒకసారి ఈ దిశగా ఎందుకు ఆలోచించకూడదు?

అచ్చమైన తెలుగు కోసం ఎందరో మహానుభావులు కృషిచేశారు, వారిలో ముఖ్యంగా గిడుగు రామ్మూర్తి, గురజాడ, వీరేశలింగం పంతులు, ఆదిభట్ల నారాయణదాసు, చిలుకూరి నారాయణరావు, నారు నాగనార్యులు, శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి, మారేపల్లి రామచంద్ర కవి, కాళోజీ.. ఇలా ఎందరో మహానుభావుల గురించి చెప్పుకోవచ్చు. కాబట్టి ఇకపై తెలుగు అభిమానులందరూ తెలుగులోనే మాట్లాడుదాం, తెలుగులోనే ఆలోచించుదాం. తెలుగు నుడికై పోరాడుదాం. తెలుగు వాడుక భాషను కాపాడుకుందాం. ■

రాఘవ మాస్టారు కేదారి
63629 73252

పోరు తెలంగాణ వీర కవి 'మేర మల్లేశం'

సెప్టెంబర్ 17 సందర్భంగా..

సిద్ధాంత నిబద్ధత, నిలువెల్ల నిజాయితీ, బతుకంతా త్యాగనిరతి, పేదరికానికి ఎదురీత.. ఈ లక్షణాలన్నీ ఒకే వ్యక్తిలో పోటెత్తాయంటే ఆ జీవితం ఎంత కల్లోలమవుతుందో ఊహించవచ్చు. ఈ ఆటుపోట్లను ఎదుర్కొంటూ సమసమాజం కోసం కమ్యూనిస్టు కార్యకర్తగా, ప్రజాకవి గాయకుడిగా బతుకుబండి లాగినవాడు మేర మల్లేశం. తన కార్యక్షేత్రం కరీంనగర్ దగ్గరి హుస్నాబాద్ ప్రాంతానికే పరిమితమైనందు వల్ల మల్లేశం పోరాట జీవితం, పాటలు బయటి ప్రాంతానికి తెలిసిరాలేదు. ఆచరణలో సిద్ధాంత పొంతన కోల్పోతున్న కమ్యూనిస్టులతో ఆయనకు ఏర్పడిన వివాదాల వల్ల కూడా మల్లేశం ఘనత ఎవరికీ పట్టనిదైంది. హుస్నాబాద్ ప్రాంతంలో తొలి కమ్యూనిస్టుగా దొరతనాన్ని ఎదిరించిన చరిత్ర ఆయనది. ఆ ప్రాంతం నుంచి వచ్చిన సీపీఐ నేతలందరూ ఆయన వెనుక నడిచినవారే. ఆయన పాటలకు గొంతు కలిపినవారే. నెహ్రూ పాలనకు వంతపాడుతూ, ఆశయాన్ని వదిలేసిన కమ్యూనిస్టుల తీరు నచ్చక మల్లేశం పార్టీకి దూరమవుతూ ఒంటరిగానే పీడిత జనానికి బాసటగా నిలుస్తూ తన బతుకును సాగించాడు.

'మేర మల్లేశం' జీవితకాలం 1924-1997. హుస్నాబాద్ దగ్గరి అక్కన్నపేట ఆయన స్వగ్రామం. ఊర్లో బట్టలు కుడుతూ బతుకుతున్న తన తండ్రి భూస్వామితో తలెత్తిన గొడవ వల్ల ప్రాణ భయంతో ఊరు వదిలి, మహారాష్ట్రకు వెళ్తే, మల్లేశం హైదరాబాద్‌కు వచ్చాడు. ఒక టైలరింగ్ కంపెనీలో పనికి కుదిరిన ఆయనకు ఆర్యసమాజ్, భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ పరిచయమయ్యాయి. కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతానికి, పోరాటాలకు ఆకర్షితుడై పార్టీలో చేరిన మల్లేశం నాటి తెలంగాణ సాయుధ పోరాటంలో భాగమయ్యాడు. పోరాట పాటలు తోడయ్యాయి. నిజాం పాలనపై వ్యతిరేకంగా పాటలు ఆశువుగా పాడేవాడు. హుస్నాబాద్ ప్రాంతంలో ఉద్యమ వ్యాప్తి కోసం తన వెరపులేని ప్రసంగాలతో, ఆకట్టుకొనే పాటలతో జనాన్ని ఏకం చేశాడు. పార్టీ అండతో దొరతనపు దౌర్జన్యాన్ని తన పాటలతో ఎండగట్టాడు.

పార్టీ కార్యక్రమాల్లో భాగంగా 1947, సెప్టెంబర్‌లో ఊర్లలో జాతీయ జెండాలను ఎగురవేయడం, ప్రజల వద్ద ఉన్న తుపాకులను పార్టీకి అందజేయడం లాంటివి జరిగాయి. వెల్దండ ప్రాంతంలో ఈ పనుల్లో ఉన్న మేర మల్లేశంను స్థానిక గ్రామాధికారులు నిజాం పోలీసులకు పట్టించారు. అలా డిసెంబర్, 1947 నుంచి జనవరి 1951 దాకా మల్లేశం జైలు జీవితం గడిపారు. ఆ నాటి జైళ్లలో పోలీసులు కమ్యూనిస్టులను ఎంత హీనంగా చూసేవారో, ఎలా హింసించేవారో మల్లేశం స్వీయ చరిత్రలో అనుభవపూర్వకంగా ఉన్నది. 'రజాకార్లు మమ్ముల్ని పెట్టని హింస లేదు. కొట్టుడు, తన్నుడు, తుపాకులతో గుద్దుడు, మీసాలను పట్టుకార్లతో పీకుడు, ముఖం మీద కాండ్రించి ఊంచుడు, నీళ్లడిగితే నోట్లే ఉచ్చ పోసుడు' చేసేవారని రాసుకున్నారు. ఈ కాలంలో మల్లేశం జనగామ, హైదరాబాద్, ఔరంగాబాద్, జాల్నా జైళ్లలో గడిపాడు.

జైలు నుంచి విడుదలయ్యాక ఎన్నికల్లో కమ్యూనిస్టు అభ్యర్థుల గెలుపు కోసం ఆయన ఊరూరా తిరిగి ప్రసంగాలు, పాటలతో ప్రచారం చేశారు. నాటి నెహ్రూ ప్రభుత్వాన్ని పార్టీ పొగుడుతున్న తీరును నిరసిస్తూ జాప లక్ష్మారెడ్డితో కలిసి విమర్శ పెట్టారు. నాయకుల సమాధానంతో సంతృప్తి చెందక బయటికి వచ్చాడు. అప్పటినుంచి ఏ పార్టీలో చేరలేదు. తనదైన రీతిలో కాలక్రమంగా వచ్చిన అన్ని ఉద్యమాల్లో తన వంతు పాత్ర పోషించాడు. భార్య అరుణ కూడా ఆయన భావజాలాన్ని అనుసరించేది. పూర్తి అనుకూలవతి. కుటుంబ పోషణ భారమంతా అరుణనే చూసేది. వారికి 8 మంది పిల్లలు. ఖర్చులకు డబ్బు సరిపోక పిల్లలు చాలా ఇబ్బందులు పడ్డారు. ఇల్లు గడవడమే కష్టమై, ఎవరి చదువులు సరిగా సాగలేదు. సంపాదన కోసం మల్లేశం వ్యవసాయం, వ్యాపారం చేసినా నష్టమే మిగిలింది. తనలోని నిజాయితీ, నిబద్ధతలను వదులుకోలేక మల్లేశం ఈ కష్టాలను అనుభవించాడు.

1970లో స్వాతంత్ర్య సమరయోధుల పింఛన్‌కై మిత్రుల ఒత్తిడితో దరఖాస్తు చేసుకున్నాడు. రైలు చార్జీలు లేక ఢిల్లీకి వెళ్లలేదు. తామ్రపత్రం కలెక్టర్ ఆఫీసుకు వచ్చింది. నెల నెలా రూ.200 వచ్చేవి. ఆ సొమ్ము కుటుంబానికి ఎంతో ఊరటనిచ్చింది. తొలి తెలంగాణ రాష్ట్రోద్యమానికి కమ్యూనిస్టులు మద్దతు ఇవ్వకున్నా తాను మాత్రం తెలంగాణ వైపు నిలిచాడు. 1980 తర్వాత విప్లవ రాజకీయాల వైపు మొగ్గడంతో మళ్లీ పోలీసులతో చిక్కులు తప్పలేదు. 1996లో ప్రముఖ రచయిత మలయశ్రీ సారథ్యంలో మల్లేశం దంపతులకు సత్కారం జరిగింది. గుండెలోని రెండు కవాటాలు దెబ్బ తినడంతో మల్లేశం 1997, ఆగస్టు 19న కన్నుమూశాడు. ఆయన అంతిమయాత్రకు తెలిసిన ఊర్లన్నీ కదిలివచ్చాయి. అంతకపేటలో సీపీఐ ఆయన స్మారకస్థూపం ఏర్పాటు నిర్మించింది.

> **ఇంతకాలం విస్మృతికి గురైన ఆయన పోరు చరిత, పాటల ఘనత ఇటీవల వెలువడ్డ 'మేర మల్లేశం-స్వీయ చరిత్ర-పోరాట పాటలు' అనే పుస్తకంతో వెలుగు చూశాయి. సుమారు నలభై ఏండ్ల కిందట కవి అన్నవరం దేవేందర్ స్వయంగా మల్లేశంను కలిసి మాట్లాడి, చర్చించి, సేకరించిన సమాచారానికి పుస్తక రూపమిది.**

1997లో దేవేందర్ సంపాదకత్వంలో 'మేర మల్లేశం - పోరాట పాటలు' అనే చిన్న పుస్తకం వచ్చింది. అందులో మల్లేశం రాసిన వాటిలో లభ్యమైన 31 పాటలున్నాయి. అందులో చాలామట్టుకు స్థానిక దొరల ఆగడాలను ఎదిరిస్తూ రాసినవే. ప్రస్తుత పుస్తకానికి కె.ముత్యం సంపాదకుడు. పరిశోధకుడిగా అన్నవరం అందించిన సమాచారంతో తెలంగాణ సాయుధ పోరాటంలో మల్లేశం పాత్రను ముత్యం ఎంతో క్రమబద్ధంగా వివరించారు. ఈ పుస్తకంలో స్వయంగా మల్లేశం రాసుకొని అన్నవరం దేవేందర్‌కు ఇచ్చిన 15 పేజీల స్వీయ చరిత్ర ఉన్నది. సుమారు యాభై ఏళ్ల మల్లేశం ప్రజా జీవితంపై కె.ముత్యం రాసిన విపుల వ్యాఖ్యానం ఉన్నది. అనుబంధంగా 'మేర మల్లేశం పోరాట పాటలు' ఉంది. తెలంగాణ మేరు సంఘం తరఫున కొత్తకోట కరుణాకర్‌రావు దీనికి ప్రచురణకర్తగా ఉన్నారు. ఇలా వీరి కృషిఫలితంగా ఒక విస్మృత తెలంగాణ పోరు బిడ్డకు చరిత్రలో చోటు లభిస్తున్నది. ■

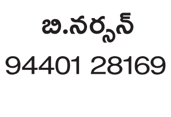

బి.నర్సన్
94401 28169

ఆధునిక కాలంలో వెలువడుతున్న మెజారిటీ సాహిత్యం పాఠకుల్లో ఎలాంటి నొప్పిని కలిగించడం లేదు. ఈ సాహిత్యం ఉద్యమాలను, ఉద్యమకారులను ప్రభావితం చేయలేకపోతున్నది. వితంతు వ్యవస్థ సంస్కరణోద్యమం ఇందుకు మినహాయింపు కాదు. అందుకే వితంతువుల పట్ల సంవేదన, సంయోజన, సానుభూతి, సంఘీభావం కొరవడుతున్నది. ఈ విషయాలు చరిత్రలో, వర్తమానంలో ఎట్లా రికార్డయ్యాయి? సమాజంలో, సాహిత్యంలో దాని ప్రతిఫలనాలు ఎట్లా ఉన్నాయి? అని విశ్లేషించి వివరించే గ్రంథమే 'భారతదేశంలో వితంతు వ్యవస్థ'. అనిశెట్టి రజిత ప్రధాన సంపాదకులుగా వెలువడిన ఈ గ్రంథంలో సామాజిక, సాహిత్య వ్యాసాలు, వ్యక్తిత్వాలు, కథనాలు వెలువడ్డాయి.

ఇప్పుడు; బహుజన స్త్రీల సమస్య

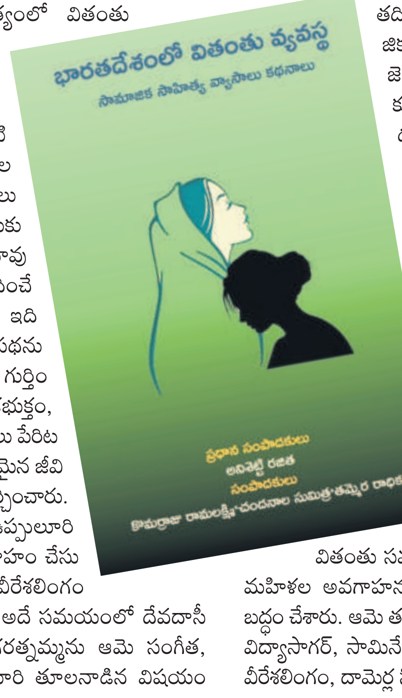
భారతదేశంలో వితంతు వ్యవస్థ
సామాజిక సాహిత్య వ్యాసాలు కథనాలు
ప్రధాన సంపాదకులు
అనిశెట్టి రజిత
సంపాదకులు
కొమర్రాజు రామలక్ష్మి•చందనాల సుమిత్ర•తమ్మెర రాధిక

'తెలుగు సాహిత్యంలో వితంతు పునర్వివాహాలు మహిళా ఉద్యమాలు ఒక సమీక్ష' పేరిట డాక్టర్ విజయచంద్ర తెన్నేటి రాసిన వ్యాసంలో పుష్కరాల సమయంలో వితంతు స్త్రీలు ఆత్మహత్యలు చేసుకునేందుకు ప్రోత్సహించే విధంగా ఆ చావులకు 'పవిత్రత'ను ఆపాదించే వారని రాశారు. అంటే ఇది మరో రకంగా 'సతి' ప్రథను ప్రోత్సహించడమే అని గుర్తించాలి. శిరోముండనం, ఏకభుక్తం, అమాంగల్యం, కులాంగనలు పేరిట వితంతువులకు గౌరవప్రదమైన జీవితాన్ని నిరాకరించడాన్ని చర్చించారు. అయితే ఈ వ్యాసంలో ఉప్పులూరి నాగరత్నమ్మను పునర్వివాహం చేసుకోవడానికి కందుకూరి వీరేశలింగం సహకరించారని రాశారు. అదే సమయంలో దేవదాసీ అయిన బెంగళూరు నాగరత్నమ్మను ఆమె సంగీత, సాహిత్య సేవను కందుకూరి తూలనాడిన విషయం కూడా అందరికీ తెలియాలి.

> **అప్పుడే వీరేశలింగం లాంటి 'సంఘ సంస్కర్తల' స్త్రీ సానుభూతి ఎంతవరకు నిజమో తెలుసుకోవడానికి, మిగతావారితో పోల్చి బేరీజు వేసుకోవడానికి తోడ్పడుతుంది. ఈ వ్యాసంలో రచయిత్రులు పులుగుర్త లక్ష్మీనరసమాంబ, మొసలికంటి రమాబాయమ్మ, బుచ్చి బంగారమ్మ, సరస్వతి, పులవర్తి కమలాదేవి తదితరుల రచనలను ఉటంకిస్తూ సాహితీ విలువను జోడించారు. అట్లాగే సంకలన సంపాదకులు కొమర్రాజు రామలక్ష్మి, సోమంచి శ్రీదేవి రాసిన 'సంగమం' నవలను ఇందులో విశ్లేషిస్తూ సంస్కృతి, సంప్రదాయం పేరిట వితంతువుల ఆత్మగౌరవాన్ని ఎట్లా దెబ్బతీసింద్రో చెప్పింద్రు.**

మరో సంపాదకురాలు తమ్మెర రాధిక 'శ్రీపాద కథల్లో వితంతువులు' అనే అంశాన్ని విషయాన్ని చర్చించారు. వీళ్లేగాకుండా తెలుగు మహిళా విమర్శకుల మీద విలువైన పుస్తకాన్ని పరిశోధించి గతంలో వెలువరించిన దివంగత కందాల శోభారాణి గురజాడ, కందుకూరి చిత్రించిన వితంతు సమస్యలు, చలం సాహిత్యంలో వితంతు సమస్య గురించి తిరునగరి దేవకీదేవి, కొ.కు. కథల్లోని వితంతు పాత్రల గురించి కె.ఎన్.మల్లీశ్వరి తదితరులు రాసింద్రు. అట్లాగే సామాజిక వ్యాసాల విభాగంలో 'కులమూ, జెండర్ సంబంధంతో ఉంటూ, కులాల సరిహద్దులను కాపాడేందుకు ప్రధానంగా స్త్రీలపై ఆధారపడే ఒక నిర్మాణానికి సంబంధించిన నిబంధనల సమాహారమే 'బ్రాహ్మణీయ పితృస్వామ్య వ్యవస్థ' అంటూ నిర్వచించిన ఉమాచక్రవర్తి వ్యాసం ఇందులో ఉన్నది. వేదకాలంలో లేని వివక్ష ఆ తర్వాతి కాలంలో ఎట్లా, ఎందుకు వచ్చిందో ఇందులో వివరించారు. ఈ వ్యాసాన్ని తెన్నేటి విజయచంద్ర తెలుగులోకి తెచ్చారు.

వితంతు సమస్యపై సంస్కరణోద్యమ కాలపు మహిళల అవగాహనను కాత్యాయని విద్మహే అక్షరబద్ధం చేశారు. ఆమె తన వ్యాసంలో పూలే, ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగర్, సామినేని ముద్దునరసింహం నాయుడు, వీరేశలింగం, దామెర్ల సీతమ్మ, జూలూరు తులశమ్మ తదితరుల రచనల ఆసరాగా ఆనాటి స్త్రీల చైతన్యాన్ని, వితంతువుల పట్ల వివక్షకు వ్యతిరేకంగా చేసిన రచనలను సమగ్రంగా విశ్లేషించారు. పుస్తకంలోని మొదటి మూడు వ్యాసాలు అనిశెట్టి రజిత రాశారు. ఇక్కడే మహారాష్ట్రలో 'విద్యాదేవి'గా కొలువబడ్డ సావిత్రీబాయి రోడే, స్త్రీ, పురుష తులనాత్మక రచన చేసిన తారాబాయి షిండే, తెలంగాణలో సంగెం లక్ష్మీబాయమ్మ తదితరుల గురించి కూడా ఇందులో చేర్చితే బాగుండేది. 'కథనాలు' శీర్షికన వెలువడిన రచనల్లో సమాజంలోని అన్నివర్గాల వారి మహిళల వెతలు రికార్డయ్యాయి.

వితంతువు అంటే ఒకప్పుడు బాల్య వివాహం చేసుకున్న బ్రాహ్మణ స్త్రీల సమస్యగానే ఉండేది. ఇప్పుడది బహుజన స్త్రీల సమస్యగా మారింది. విద్యావకాశాలు పెరిగి బ్రాహ్మణ స్త్రీలలో బాల్యవివాహాలు రద్దయ్యాయి. ఉద్యోగ, ఉపాధి అవకాశాలు ఎక్కువగా ఉండటంతో ఆ కులాల్లో వితంతు వ్యవస్థ సమస్య కాకుండాపోయింది. అయితే మద్యపాన సేవనం, హాజార్డస్ ఉద్యోగాలు కూడా బహుజనుల్లో ముఖ్యంగా నిరక్షరాస్యులు వితంతవులుగా మారడానికి హేతువులవుతున్నాయి. వీటన్నింటిని పట్టించుకొని ప్రభుత్వం దిద్దుబాటు చర్యలు తీసుకోవడానికి ఈ గ్రంథం కరదీపికలాగా ఉంటుంది. సమాజం పట్ల కన్సర్న్ ఉన్న అందరూ చదవాల్సిన గ్రంథం ఇది. ■

డాక్టర్ సంగిశెట్టి శ్రీనివాస్